

HASAN ÇELEBÎ TEZKİRESİNDEKİ ŞAİRLERİN ŞEHİRLERE GÖRE TASNİFİ VE ŞEHİR TASVİRLERİ

Süreyya A. BEYZADEOĞLU*

The Cassification of the Poets in Hasan Çelebi Tezkire by Cities and the City Descriptions

In this research article 618 Dîvân poets in Tezkiretü'ŧ-ŧuârâ of Kınalızâde Hasan Çelebi, one of the tezkire writers of XVIIth century, have been classified by the cities they belong to and, Hasan Çelebi's historical, geographical and cultural descriptions of the cities that each of the 158 poets belong to have been written in contemporary Turkish. In addition to this, the descriptions of the cities in the other tezkires of XVIIth century have also been touched on as comparative.

Key Words: Hasan Çelebi, City Descriptions, Tezkire, Aşık Çelebi

Tezkireler, Dîvân şâirlerinin hayat hikayelerini, edebî kişiliklerini ve şiirlerinden seçilmiş örnekleri ihtivâ eden kaynak eserlerdir. Ali Şîr Nevâî'nin *Mecâlisü'n-nefâisi*yle başlayan bu tür eserlerin, Osmanlı dönemindeki ilk örneği, Sehî Beğ'in *Heşt Behişt* adlı tezkiresidir. Bu gelenek, asırlar içerisinde 19. yüzyılın sonuna kadar gelişerek devam etmiş ve sayıları otuza ulaşmıştır. Bunların en meşhurları, 16.yüzyıl yükseliş döneminin ihtişamına paralel ağırlıkta muhtevâya sâhip, Latîfî, Hasan Çelebî ve Âşık Çelebî Tezkireleridir.

16.yüzyılın bu üç büyük tezkiresi incelendiğinde, Hasan Çelebî'nin diğerlerinden farklı olarak şehir tasvîrlerine fazlaca yer verdiği görülür. Mesela; Latîfî, sadece bir kez, o da kendisini tanıttığı bölümde Kastamonu'yu şu şekilde tasvîr eder; "Kastamonu, suyu ve havası hoş, toprağı temiz, cennet gibi bir şehirdir. Bu tatlı toprağın ve suyun tabiatı gereğı, bu topraktan, güzel sesli hâfızlar, çok nefîs şarkıcılar, güzel konuşan kişiler, güzel tabiatlı şâirler, çok güzel sevgililer zuhûr eder. Halkının çoğı güzellere düşkün, güzelleri de âşıklarına sevdâlı ve çok vefâlıdır."1 Fakat diğer şâirleri tanıtırken mensup oldukları şehirlerin hiçbirisini

* Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

1 *Latîfî Tezkiresi*, Haz. Mustafa Isen, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990 s.283-284, *Tezkire-i Latîfî* İstanbul 1314 s.297-298 "Hâssâ kı vîlâyet-ı mezbûre bir hâk-ı pâk-i

tasvîr etmez. Âşık Çelebî ise; şehirleri, tabîî güzelliklerinden ziyâde o şehirlerden yetişen şâirlerin nitelikleri açısından değerlendirir. Mesela, Nehârî'yi tanıtırken "Rumeli'nde Pirizrîn'de doğmuştur. Bu şehir, Rumelinde marifet yasemeni ve servisinin bol bol yetiştiği bir toprak ve nesir ve nazım ırmağının kaynağı olmakla şöhrat bulmuş bir gül bahçesi gibidir. Rivâyet olunur ki Pirizrîn'de çocuk doğsa adından önce mahlas konulur, Yenice'de doğan çocuk ekmeğe papa diyeceği sırada, Farsça söyler ve Piriştine'de çocuk dividi belinde doğar. Bundan dolayı, Pirizrîn şâir kaynağı, Yenice Farsça ocağı ve Piriştine kâtip yatağıdır"²; Garîbî'yi anlatırken, "Şâirlerin toplandığı Vardar Yenicesi'ndendir"³; Zuhûrî'yi tanıtırken, "şâirlerin ve zarîflerin ocağı olan Manastırdandır"⁴ der. Ancak bu güzel tasvîrler çok sınırlı kalmıştır.

Tezkirelerdeki bu tasvirlerin dışında Osmanlı döneminde, başta şehrengizler olmak üzere şehirlerin güzellerini ve güzelliklerini konu edinen mensur, manzum başka eserler de yazılmıştır. Gerek bu eserler ve gerekse bu eserlerle ilgili çalışma yapanların bir listesi Cemal Kurnaz tarafından tesbit edilmiştir.⁵

Biz bu yazımızda, bu tür çalışmalara bir halka eklemek düşüncesiyle üç büyük tezkireden biri olan Hasan Çelebî Tezkiresindeki şâirlerin Osmanlı coğrafyasındaki şehirlere göre tesbitini yaparak mensup oldukları şehirler hakkında Hasan Çelebî'nin yaptığı tasvîrleri, günümüz Türkçesiyle ifade etmeğe çalıştık.

Hasan Çelebî, tezkiresini 994 (1586) yılında tamamlamıştır. Eserin, eski harfli olarak metin tesbiti ise İbrahim Kutluk tarafından yapılmıştır. Müellif ve eser hakkında geniş bir incelemeyi de ihtiva eden bu çalışma, iki cilt halinde yayımlanmıştır.⁶ Biz tesbitlerimizi bu yayınlanmış tenkitli çalışmadan yaptık.

Hasan Çelebî tezkiresini hatasız okumak ve günümüz Türkçesiyle ifade etmek zor bir iştir. "Hiçbir tezkirenin dili ve anlatımı bunun kadar süslü ve sanatlı,

nazîfedür ki âb ü hevâsî latîfdür. Bu letâfet âb ü hâkûn iktizâ-yı tabî'atından hoş-elhân hâfızlar ve nefisü'n-nefs hânendeler ve hoş-âvâze güyendeler ve hûb-tab' şâirler ve garrâ mahbûblar zuhûr ü sudûr ider. Ekser-i halk mahbûb-dost ve güzelleri 'âşık-perest ve mahabbet-ı vefâ birle hem-destdür." (Vilâyet-ı mezbûre) ifâdesi Mustafa Isen tesbitinde Osmanlı ülkesi şeklinde açıklanmıştır.

2 Âşık Çelebî, *Meşâiru'ş-şu'ârâ*, Millet Kütüphanesi, T.Y.772 Nehârî s.383 "Mevlîdî Rum ilinde Pirizrîndür. Kasaba-ı mezkûre Rum ilinde münbit-ı serv ü semen-ı ma'rifet olan hâkdân ü menba'-ı cûy-ı nazm u nesr olan gülîstân olmağla meşhûr şehri-şöhret-âyîndür. Rivâyet olunur ki Pirizrînde oğlan doğsa adından makdem mahlas korlar. Yenicede doğan oğlan etmeğe papa diyecek vakt Fârisî söyler ve Piriştinede oğlan doğsa dividi bîlnde doğar dırlar. Bînaen-'alâ zâlık Pirizrîn şâir menba'ı ve Yenice Fârisî ocağı ve Piriştine kâtip yatağıdır."

3 a.g.e., Garîbî s.758 "Mecma'-ı şu'ârâ olan Yenice-ı Vârdârdandır."

4 a.g.e., Zuhûrî s.743 "Şu'ârâ vü zurefâ ocağı olan Manastırdandır."

5 Cemal Kurnaz, *Dîvân Edebiyatı Yazıları*, Ankara 1997, s. 230-231

6 Kınalızâde Hasan Çelebî, *Tezkiretu'ş-şu'ârâ*, Haz. İbrahim Kutluk, Ankara-1978 I. Cıld., 1989 II. Cıld.

bunun kadar güç anlaşılır değildir" diyen İbrahim Kutluk da aynı kanaattedir.⁷ Çalışmamızda olabilecek hatalar mazur görülmelidir.

Hasan Çelebî tezkiresinde, altı padişah, beş şehzâde dışında **618** şâir bulunmaktadır. Bunların **438**'si **86** şehirdendir. **180** şâirin ise nereli oldukları belli değildir. Şehirleri belli olanların **173**'ü Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmış olan İstanbul (**81**), Bursa (**46**), Edirne (**46**)'den yetişmiştir. Şâirler anlatılırken, yine en çok bu üç şehir, İstanbul (**34**), Bursa (**24**), Edirne (**19**) şâirde tasvîr edilmiştir.

Bu üç başkentten sonra, en çok şâir yetiştiren Osmanlı şehirleri sırasıyla Kastamonu (**23**), Üsküp (**14**), Vardar Yenicesi (**11**), Kütahya (**11**), Isparta (**10**), Gelibolu (**10**), Siroz (**9**), İznik (**9**), Amasya (**9**), Manastır (**8**), Aydın (**7**), Filibe (**6**), Karaman (**5**), Tire (**5**), Bağdad (**5**), Acem Diyârı (**5**), Şam (**4**), Pirizrîn (**4**), Konya (**4**), Trabzon (**4**), Piriştine (**4**), Sinop (**4**), Kazvîn (**4**), Selânik (**3**), Bosna (**3**), Manisa (**3**), Tokat (**3**), Balıkesir (**3**), Merzifon (**3**), Sofya (**3**), Yenipazar (**2**), Hemedân (**2**), Akşehir (**2**), Belgrad (**2**), Horasan (**2**), Ankara (**2**), Çorlu (**2**), Kalkandelen (**2**), Karaferye (**2**), Kefe (**2**), Lârende (**2**), Mora (**2**), Niğde (**2**), Rusçuk (**2**), Saruhan (**2**), Tırhala (**2**), Tosya (**2**), Malkara (**1**), Aksaray (**1**), Gerede (**1**), Rodos (**1**), Diyarbakır (**1**), Şîraz (**1**), Akhisar (**1**), Alacahisar (**1**), Antakya (**1**), Arnavutluk (**1**), Bergama (**1**), Burdur (**1**), Canik (**1**), Çankırı (**1**), Geyve (**1**), Göynük (**1**), Gümüş (**1**), Güzelhisar (**1**), Haleb (**1**), İnebahtı (**1**), Kâhire (**1**), Karahisar (**1**), Karatova (**1**), Köstendil (**1**), Memleketeyn (**1**), Muğla (**1**), Niğbolu (**1**), Semendire (**1**), Silistire (**1**), Sivrihisar (**1**), Tokat (**1**), Türkistan (**1**), Urla (**1**), Vidin (**1**), Yanbolu (**1**), Yenişehir (**1**), Yenihisar (**1**) dir. Mensup oldukları şehirler, belli olan bu şâirlerden **158**'i anlatılırken şehir tasvîri yapılmış, **280** şâirin ise mensup oldukları şehirler hakkında herhangi bir tasvîrde bulunulmamıştır.

Hasan Çelebi Tezkiresinde zikredilen; Üsküp'ten Bağdad'a, Türkistan'dan Belgrad'a kadar uzanan geniş coğrafyada **86** şehre mensup olan **437** şâirden **132**'si bugün "Belki çoktan beri terkettiğimiz" şehirlere mensupturlar.

Yetiştirdiği **23** şâirle üç büyük Osmanlı başkentinden sonra dördüncü sırada yer alan Kastamonu hakkında Hasan Çelebî, bu **23** şâiri tanıtırken hiçbir şey söylemez. Oysa Kastamonu, târîhî ve coğrafi özelliklere sahip bir kültür merkezidir. Latîfî yukarıda belirttiğimiz gibi, Kastamonu'ya övgüler yağdırmıştır. Kastamonu'yu tasvîr eden sadece Latîfî de değildir. Mesela, Hâmid-i İsfehânî de Kastamonu için şöyle der:⁸ "O'nun tatlı suyu Fırat gibidir; havası da Bağdad gibidir...Düşman eğer savaş günü O'nun burcunu görürse, havada onun okundan başka gözüne bir şey ilişmez..." Kanaatımızca Hasan Çelebî'nin Kastamonu'yu

7 a.g.e. s. 24

8 Orhan Şâik Gökay, "Dîvân Edebiyatında Şehirlere III", *Târîh ve Toplum*, Kasım 1992 sayı 107, s. 265.

tasvîr etmeyişinin sebebi, Latîfî'nin, diğer şehirleri hiç tasvîr etmezken sadece Kastamonu'yu övmesi ve Kastamonulu olmayan birçok şâiri Kastamonulu göstermesini hoş karşılamadığındandır. Hatta Hasan Çelebî, bu kızgınlıkla O'nun şiirde, nesirden daha usta fakat orta halli bir şâir olduğunu söyler.⁹

Hasan Çelebi tasvîrlerinde; ilgili şehirlerin târîhî, coğrâfî, siyâsî, dînî özellikleri ve tabîî güzellikleriyle kültür yapısını göz önüne almıştır. Mesela; İstanbul, Hıristiyanlığın merkezi iken İslâm'ın merkezi olmuş ve "Kubbetü'l-İslâm" ünvanıyla tanınmış bir şehirdir. Saltanatın merkezi orasıdır. İslâm Halîfesi ünvanıyla pâdişâh orada bulunmaktadır. İstanbul, ayrıca boğazın manzarasıyla, surlarıyla târîhî ve coğrâfî güzelliklere de sâhiptir. Hasan Çelebî, İstanbullu şâirleri anlatırken İstanbul'u işte bu yönleriyle tasvîr etmiştir.

Vardar Yenicesi, Piriştine, Pirizrîn, Manastır ve Isparta gibi şehirler, kültürlü insanların, sezgi sahibi şâirlerin yetiştiği merkezlerdir. Bu şehirleri de kültür açısından değerlendirmiştir. Bağdad ve Konya, evliyâlarıyla tanınan şehirlerdir. Hasan Çelebi bu şehirleri de kerâmet sâhibi kişilerin merkezi olmaları açısından tasvîr etmiştir. Gelibolu ve Rodos adası ülkenin savunması açısından önemli konumda olan deniz şehirleridir. Bu iki merkezi de müstahkem mevki olmaları yönüyle, Bursa, Edirne ve Üsküp gibi ünlü şehirleri de tabîî güzellikleri ve dilberlerinin câzibeli oluşlarıyla tasvîr etmiştir.

Hasan Çelebî, şâirleri anlatırken, mensup oldukları şehirleri ve şehirlerin tasvîrini, çoğunlukla başta, bazen Ankaralı Meylî'de¹⁰ olduğu gibi ortalarda bazen de Mevlânâ Lutfî¹¹ deki gibi sonlarda vermekte, şâirlerin isimlerinin anlamlarıyla tasvîr ettikleri şehirler arasında çok kez bağlantı kurmaktadır. Mesela, Tâbî¹²'yi anlatırken İstanbul'u, güzellik ve zerâfetinin sıcaklığıyla güneşin sıcaklığını andıran bir şehir olarak tasvîr eder.

Hasan Çelebi, meşhur olan bazı şâirlerin mensub oldukları şehirleri belirtmemiştir. Mesela, bunlardan ikisi; Bursalı mı Edirneli mi olduğu konusunda birlik sağlanamayan Ahmed Paşa¹³ ile Tokatlı mı Edirneli mi olduğu şüpheli olan Ahmed Efendi (Kemal Paşazâde¹⁴) dir. Aynı şehre mensup şâirleri tanıtırken çok kez şehrin müşterek özelliklerini tekrar etmiştir.

9 Kınalı-zâde Hasan Çelebî, a.g.e. s.835-836 "Cümle şu'arâyı kendünün maskat-ı re'sı Kastamonî nâm şehre intisâb ü intimâ itmekle yârân-ı safâ, kitâb-ı mezbûre, Kastamonî-nâme nâm virmişlerdür.Bu cümle ile, şî'ri, inşâsından bîhter idüğü muhakkak ve mukarrerdür. Eş'ârı dahı vasatü'l-hâl oldugı ma'lûm-ı erbâb-ı makâldür."

10 a.g.e. s.948-15.satır

11 a.g.e. s.827-31.satır

12 a.g.e. s.229 "tâb-ı hüsn ü melâhâtı tâb-ı âfitâb grıbı"

13 a.g.e. s.134

14 a.g.e. s.122

Çalışmamızda, önce tasvîr edilen şehrin, sonra ilgili şâirin adını verip tezki-rede hangi sayfada bulunduğunu parantez içinde belirterek yine tezkiredeki metnin ilk cümlesinin başlangıcını aldık ve şehir tasvîrini, günümüz Türkçesiyle ifadeye çalıştık. Şâirler anlatılırken, şehir tasvîri yapılmamış, ancak mensup oldukları şehirleri belirtilmiş olanları, tasvîr edilen şehirlere ilâve ettik. Şehirleri belli olup da şehir hakkında hiçbir tasvîr yapılmamış şâirleri de mensup oldukları şehirlerin alfabetik sırasına göre verdik. En sonunda da nereli oldukları belli olmayan şâirleri yine alfabetik sırayla tesbit ettik.

Şimdi en çok tasvîr edilen şehirlerden başlayarak bu tasvîrlerin nasıl yapıldığını görelim.

İSTANBUL

Âfitâbî (167) Dârü's-saltanat-ı Konstantiniyye-i mahmiye...

İstanbul, saltanatın merkezi sayılan büyük bir şehirdir.

Ahmed (140) Burc u bârusı...

İstanbul; burçları ve kuleleri, cennetin gökyüzüne yükselen kuleleri gibi yüksek; bağları, bahçeleri kerem sahibi kişilerin cömertliğini andıran hoş yaratılmış bir şehirdir.

‘Âlî (595) Vasfı hâli rütbe-i medh ü senâdan...

İstanbul, güzellikleriyle her türlü övgünün üstünde büyük şöhrete sâhip, âlimlerin velîlerin ve halkın bir arada yaşadığı yüce saltanatın merkezidir.

‘Andelîbî (701) Bülbül-zâr-ı şehr...

İstanbul bülbül sesleriyle çınlayan bir şehirdir.

‘Ârîfî (598) Rûy-ı dil-cû-yı cihâna...

İstanbul, dünyanın gönül çekici yüzüne, şüphe götürmeyecek kadar güzel bir ben olup ihtiyaç sâhiplerinin her türlü hâcetine cevap veren bir şehirdir.

‘Azîzî (630) Mehbit-i envâ'-ı füyûzât-ı İlâhî...

İstanbul, İlâhî feyzlerin her çeşidinin indiği, halife hazretlerinin makamının bulunduğu yüce saltanatın merkezidir.

Bâkî (199) Mecma'-ı 'ulemâ-ı enâm...

İstanbul, şöhretli 'âlimlerin toplandığı, fazîlet sahibi büyük insanların kaynağı, "Kubbetü'l-İslâm" diye vasıflandırılan, devletin başşehri, saltanat çadır-larının kurulduğu yerdir.

Dervîş (368) Mahmiye-i Konstantiniyye'nin...

İstanbul, Allah tarafından korunmuş, suyu temiz, havası tatlı, değerli topraklara sâhip büyük bir şehirdir.

Enverî (189) Vücûd-ı pür-'üvânı...

İstanbul, dünya şehirleri içerisinde parlak bir güneş gibi görünümüyle güzellikler âleminin ışık kaynağı olan bir şehirdir.

Fazlî (754) Her cihetten fazlı...

İstanbul, dünya şehirleri içerisinde erdemi, asaleti apaçık görülen; çevresi, havası tertemiz, suyunun tadı İrem cennetini ve Sebâ ülkesini kıskandıran bir şehirdir.

Fedâyî (783) Dârü's-saltanatü'l-'aliyye...

İstanbul, yüce saltanatın merkezi olan büyük bir şehirdir.

Gınâf (739) Letâif-i besââtın ü hadâikla...

İstanbul, etrafı güzel bahçe ve bostanlarla çevrilmiş, havası hoş ve göğü tertemiz, salına salına gezen uzun boylu güzelleriyle serv-i revânı andıran bir şehirdir.

Hamdî (311) Dârü's-saltanatü's-seniyye...

İstanbul, saltanatın merkezi olan bir şehirdir.

Hilâlî (1065) Hilâl-i vücûd-ı makbûli...

İstanbul, zeki insanların zuhûr ettiği "Kubbetü'l-İslâm" diye anılan büyük bir şehirdir.

Hüdâyî (1060) Mehbit-i envâr-ı İslâm...

İstanbul, İslâm ve îman ışığının doğduğu, fazilet ve irfan sahibi kişilerin toplandığı saltanatın merkezi, büyük bir şehirdir.

Kâbilî (791) Dârü's-saltanat-ı Âl-i Osmân...

İstanbul, Osmanlı Devleti'nin saltanat merkezi olan büyük bir şehirdir.

Kevserî (825) Letâfetde âb-ı hoş-güvârı misâl-i Kevser...

İstanbul'un tatlı suları kevseri andırmakta, havası sevgililerin kavuşma anı gibi cana can katmakta, köşk ve sarayları adalet dağıtan sultanların makamı, yüce saltanatın merkezi olan büyük bir şehirdir.

Lisânî (836) Mukarrer-i âyât-ı selâtin...

İstanbul, Osmanlı sultanlarının taht kurduğu ve Allah'ın inâyet nurlarının indiği "Kubbetü'l-İslâm" diye tavsif edilen büyük bir şehirdir.

Mahvî (875) Hâl-i vücûd-ı rûy-ı cihâna...

İstanbul, vücudundaki beni, cihanın yüzüne süs ve bezek addedilen, (boğazın) iki tarafında kalan alanlarıyla çok geniş topraklara sahip; gökyüzüne taht kurmuş olan Doğu ve Batının sultanlarının makamıdır.

Merdümî (890) Âb-ı rû-yı hüsn ü melâhât olan...

İstanbul'un gençleri, güzellerin yüzü suyu sayılacak kadar güzel; tatlı suları en tatlı şerbetlerden daha tatlı ve nazenin sevgililerin saçlarının kıvrımlarından

daha çekici, cana can katan havası, Çin nâfesinin miski gibi kokmakta ve nazlı ceylanların gözlerini hatırlatmaktadır. Ormanlık alanları gönül açıcı ve cennet gibi güzel, ahalisi ise hûri yüzlüdür.

Nakşî (1000) Necm-i vücûd-ı lâmii...

İstanbul saltanatın merkezi olan büyük bir şehirdir.

Na'tî (997) Vâsî u na'tî hâric-i tahammül-i 'ukûl...

İstanbul, dünyadaki şehirler içerisinde seçkin özelliklere sâhip bir şehirdir.

Nâmî (966) Konstantiniyye-i mahmiyedendir.

İstanbul, saltanatın merkezi sayılan büyük bir şehirdir.

Nutkî (992) Dârü's-saltanatü'l-'aliyye...

İstanbul, saltanatın merkezi olan büyük bir şehirdir.

Riyâzî (425) Riyâz-ı vücûd-ı pür-safâsı...

İstanbul, neşe dolu bahçeleri ikram sâhiplerinin gönülleri gibi geniş, insana huzur bahşeden sâhalarıyla gökkubbeyi kıskandıracak kadar güzel olan bir şehirdir.

Sebzî (448) Sebze-zâr-ı cihânda gâyetde...

İstanbul, dünyada, yeşillikleriyle tanınan şehirler içerisinde övgüyle anılan makbul bir yer, bu güzellikleriyle altı yönde (her bir tarafta)ki insanlar tarafından takdir edilen ve "Kubbetü'l-İslâm" diye nitelendirilen bir şehirdir.

Sânî-i Sânî (238) Taht-gâh-ı selâtn-i Osmânî...

İstanbul, Osmanlı sultanlarının taht kurduğu, dünya şehirleri içerisinde bir ikincisi daha bulunmayan bir şehirdir.

Şâhî (514)

Makarr u makâm-ı Hilâfet...

İstanbul, halifeliğin merkezi ve makamı ve saltanat çadırının kurulduğu bir şehirdir.

Şeydâ (538) Âb u hevâsı ferah-fezâ...

İstanbul, havası, suyu insana ferahlık veren ve her türlü sıkıntıyı yok eden, dünyadaki şehirler içerisinde "dünyanın anası" diye şöhet bulmuş yüce hilâfetin merkezidir.

Tâbî (234) Tâb-ı hüsn ü melâhatı...

İstanbul, güzellik ve zerâfetinin sıcaklığıyla güneşin sıcaklığını andıran, genci yaşlısı herkes tarafından bilinen bir şehirdir.

'Ulûmî (645) Kubbetü'l-İslâm ve'l-Îmân...

İstanbul, İmânın ve İslâm'ın kubbesi, Osmanlı sultanlarının saltanat merkezidir.

Ümîdî (181) Mehbit-i envâr-ı füyûzât-ı İlâhî...

İstanbul, İlâhî feyz nurlarının indiği, yüce saltanatın makamı, dünya şehirlerinin iftihârî olan bir şehirdir.

Yetîm (1071) Kârbân-ı vücûdı ...

İstanbul, burç ve kulelerinin yüksekliğiyle gök kubbenin en yüksek noktasına denk, surlarının genişliğiyle gök katmanlarına eşit olan "Kubbetü'l-İslâm" diye nitelendirilen bir şehirdir.

Zemînî (432) Si'at-i zemîni ...

İstanbul, zemininin genişliği, zamanın düzlüğünden daha geniş olduğu, cihanı aydınlatan güneşin ışıkları gibi âşikâr ve dünya şehirlerine her hususta temel teşkil eden bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan İstanbullu Şâirler:

'Alî Çelebî (652), Behlül (228), Belîğî (220), Berkî (211), Cafer Çelebî (246), Câmî Bey (245), Edâyî (149), Emânî-i Kadîm (171), Emînî (173), Emîr (187), Emîrî (186), Fehmî (781), Ferdî (746), Gamî (729), Hâşimî (1057), Hayâtî Bey (313), Hayderî (314), Hıfzî (296), Hüdâyî (332), Hudrî (344), Hüsrev (338), İlhâmî (169), 'Înâyetullah (700), 'İşretî (633), 'İzzetî (628), Kâtibî (806), Mahremî (856), Meşrebî (903), Muînî (919), Na'îmî (997), Na'îmî (998), Nigârî (1001), Peyâmî (229), Rahîkî (405), Râyî (397), Recâî (400), Sâ'î (441), Sâbirî (543), Sabrî (560), Sânî-i Evvel (238), Seyfî (498), Sıdkî (565), Sihrî (453), Sipâhî (447), 'Ulvî (652), Zârî-i Diğeri (429), Zihnî (394).

BURSA**'Abdülvehhâb (601)** Kesret-i 'amâir...

Bursa, sultanlara ait mezarlar ve imaretlerinin çokluğu, açık gökyüzü, güzel havası ve tatlı suyuyla genç yaşlı herkes tarafından övülen ve makbul sayılan bir şehirdir.

'Âşık (589) Kesret-i riyâz-ı hadâik...

Bursa, bahçeleri, bostanları, yüksek dağ ve tepelerinin çokluğuyla dünyadaki diğer şehirlerden çok üstün olan, meyve ve sebzeleri bol, çeşit çeşit ağaçlara sâhip, gür ormanlarıyla övülmeye layık bir şehirdir.

Celfî (257) Bu zîr-i tâk-ı mînâda...

Bursa, gökkubbenin altında cennete benzeyen bir yer; dünya sarâyında sünbül saçlı, ay yüzlü, gül yanaklı güzellerin toplandığı güzellik timsâli bir şehirdir.

Cinânî (266) Cinân-ı vücûdı ...

Bursa, cenneti andıran güzelliğiyle her türlü tozdan topraktan arınmış büyük bir şehirdir.

Dürrî (380) Büldân-ı cihân içre dür-i sadef-i melâhat...

Bursa, dünyadaki şehirler içerisinde güzellik sadefinin incisi, lutuf ve letâfet göğünün kapısıdır.

Firdevsî (745) Hevâ-yı hurrem ü bîşe-zâr-ı ferâh...

Bursa, havasının güzelliği, tabiatının yeşilliği, meyve ağaçlarının ve ormanlarının çokluğuyla cennet bahçeleriyle yarışma cesareti gösterecek nitelikte bir şehirdir.

Gazâlî (721) Hüsn ü melâhatde mânend-i gazâle olduğu...

Bursa, güzellikte dışı ceylana benzediği, güneş ışığı kadar açık olan, tasvîri insanların dilinden düşmeyen, yüce ve büyük şahsiyetlerin menbaı olan büyük bir şehirdir.

Hâşimî (1055) Vücûd-ı bî-bahânesi...

Bursa, bahane kabul etmeyen yaratılışıyla zamanın gönül alıcı yüzüne güneş ayının 24. günü kadar parlak bir ben, güzel bahçeleriyle de "İşte bu 'Adn cennetleridir, ebedi kalmak üzere giriniz" ayetinden bir örnek olup bahşedilen alanları, genişlik ve letafette gökyüzü gibi aydınlık, temiz toprağı, güzel kokular yayan misk gibi güzel kokan büyük bir şehirdir.

Hicrî (1058) Hâk-ı siyâhı ayn-ı misk...

Bursa, misk gibi güzel kokan toprağı ve bahçelerinin gönül açan reyhan kokularıyla 'ûd ve abîr kokularını andırmaktadır. 'Âd ve İrem cennetlerinin bahçeleri, O'ndaki yüksek dağ ve sütunların azametinden duydukları kıskançlıkla utanç perdesinin arkasına gizlenmişler ve bu cennet gibi şehri görünce bir hiç olduklarını anlamışlardır.

Hevâî (1068) Hevâ-i hûbî likâ-ı mahbûb gibi...

Bursa, câzibeli dilberlere benzeyen havasıyla, gönüllerdeki aşk duygularını canlandıran ve insana zindelik bahşeden; tertemiz sularıyla da her türlü sıkıntıyı, kederi gideren büyük bir şehirdir.

Hilmî (299) Şehr-i cennet-âsâ...

Bursa, cennet gibi güvenli bir şehirdir.

Kâtibî (805) Letâfet-i hevâ ve nezâfet-i fezâsi...

Bursa'nın havasının güzelliğini ve gökyüzünün temizliğini tasvir etmekte misk kokulu kalemlerin âciz kalacağı âşikardır. Çünkü Allah, bu lutuf ve güzellikleri kendi eliyle cennet gibi güzel olan bu büyük şehre bol bol ihsan etmiştir.

Latîfî (830) Havâsı latîf...

Bursa, hoş havası ve tatlı suyuyla seçkin şehirler arasında sayılır ve "Altından nehirlere akan cennet"e benzer.

Lem'î (841) Zemîni reşk-i sipihr...

Bursa, toprağıyla yüce gökyüzünü kıskandıracak kadar güzel bir yer, cihan şehirlerinin bütününün mührüne (yüzüğüne) firüzeden bir kaş (damga) telakkî edilen, cennet görünümlü büyük bir şehirdir.

(Mevlânâ) Lâmiî (830) Gayret-i nigâristân-ı Çîn...

Bursa, güzelleriyle Çin ve Hitâ ülkesinin güzellerini, tabiî güzellikleriyle de İrem bahçeleriyle Sebâ ülkesinin gül bahçelerini kıskandıran, gönle ferahlık veren, toprağı ve misk gibi kokan havasıyla cenneti andıran büyük bir şehirdir.

Mîrî (944) Şehr-i cennet-âsâ ...

Bursa, cennet gibi büyük bir şehirdir.

Necmî (983) Beyt-i şeref-i büldân-ı cihân...

Bursa, dünyadaki şehirlerin en şereflieleri, Firdevs cennetine benzeyen büyük bir şehirdir.

Nihâlî (1012) Nihâl-i vücûd-ı pür-safâ...

Bursa, safa veren fidanları, latîf yaratılmış ağaçları, bir güneş gibi aydınlık bağları, çimenleri; cennet bahçelerini kıskandıracak kadar güzel gül bahçeleri ve bostanları; bahar ve reyhan kokuları estiren mutedil havasıyla insan dimağını muattar kılan büyük bir şehirdir.

Rahmî (400) Gird ü finâsı...

Bursa, çevresi her türlü tehlikeden korunmuş bir şehirdir.

Rızâî (410) Nesîm-i 'anber-şemîmi...

Bursa, âşıkların kavuşma anındaki hazzından daha güzel olan anber kokulu rüzgarı, en tatlı sudan daha tatlı ırmakları, nehirleri, başka şehirlerdeki dağlardan tepelerden daha yüksek dağları, tepeleri ve sanki Allahın lutuf ve safasıyla cilâlanmış bir ayna gibi parlayan ovasıyla meşhur olan bir şehirdir.

Selmân (478) Câmi'-i mehâsin-i lâ-yu'add...

Bursa, dünyadaki şehirler içerisinde saymakla bitmeyen güzelliklerin biraraya geldiği, büyük yerleşim alanları, güzellik ve lutuf gerdanlığıyla (ırmakları) süslenmiş, insana ayrı bir ferahlık veren temiz gökyüzü sanki güzellik süpürge- siyle temizlenmiş ve cilalanmış bir şehirdir.

Sun'î (572) Binâ-ı hüsn ü melâhatı...

Bursa'nın bu kadar güzel oluşu, sağlam temelli tepelere ve dağlara ve Sebâ ülkesinin gül bahçelerini unutturacak kadar güzel olan suya ve havaya sâhip ol- şundandır.

Suphî (556)

Tevâfûr-i hiyâz ü eşcâr ü tekâsür-i iyâz...

Bursa, ağaçlarının, bol su taşıyan ırmaklarının ve göletlerinin çokluğu, çeşit çeşit çiçeklerinin güzellikleriyle "Altından nehirler akan cennetler" ayetinde bahsedilen cenneti andırmaktadır.

'Ulvî (691) Şehr-i cennet-âsâ...

Bursa cennete benzeyen,büyük bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Bursalı Şâirler:

Celîlî (259), Du'âyî (381), Emîrî (185), Fahrî (742), Fikrî (770), Fürûgî (748), Halîl-i Zerd (346), Harîmî (1067), Harîrî (282), Hilâlî (1067), 'Iyânî (709), Kandî (801), Meylî (957), Remzî (415), Sehâbî (452), Sun'î (574), Şemsî (520), Şevkî (537), Şeyhî (Çağşırıcı) (531), Şûrî (536),. 'Ulvî (642), Zihnî (393).

EDİRNE

'Atâ (639) Âb-ı musaffâsı nişâne-i Selsebîl...

Edirne, cennetteki "Selsebîl" çeşmesi ve "Tesnîm" ırmağını andıran tertemiz suları, her hasta ve dertli için gönül açıp şifa veren havasıyla tanınmış bir şehirdir.

Bedîf (210), Vâsıf-ı şân-ı bedü'l-beyânı...

Edirne, dünyadaki şehirler içerisinde tatlı suyu ve latif havasıyla eşi benzeri bulunmayan ve "Dârü'n-nasr ve'l-meymene" diye vasıflandırılan yardıma mazhar ve uğurlu bir şehirdir.

Beyânî (231) Beyân-ı hüsn-i bâ-kemâli hâric-i ...

Edirne, güzelliklerinin sözle anlatılması güç olan bir şehirdir.

Celîlî (259) Hıtta-ı pâk...

Edirne temiz ve hoş bir memlekettir.

Cevrî (268) Şu'arâ-yı belâgat...

Edirne belâgat sâhibi şâirlerin ocağıdır.

Hudrî (343) Büldân-ı cihân içre...

Edirne, dünyadaki şehirler içerisinde övülmeğe değer sıfatlara sâhip, nehirleri, dereleri sanki birer âb-ı hayât olan, bağları bahçeleri cennete benzeyen bir şehirdir.

Hâtîfî (1053) Mahmiye-i Edirne...

Edirne, büyük bir şehirdir.

'Izârî (618) Hevâ-i cân-fezâsı...

Edirne, cana can katan havasıyla kişiye vuslat anındaki huzuru veren ve dünyadaki bâkir güzellerin yüzünde bulunan hüsn ü melâhatin beni ve hattı addedilen bir şehirdir.

‘İlmî (642) Mecma’-ı ashâb-ı kemâl...

Edirne kemâl sahibi kişilerin ve "sihr-i helâl" sanatıyla şiirler yazan şâirlerin kaynağıdır.

Misâlî (851) Cevâhir-i vücûdi erbâb-ı ma’ârifet ma’den...

Edirne, kültürlü insanların varlık cevherine maden olan, tatlı ve güzel şiir söyleyen şâirlerin menbaı sayılan "Dârü’n-nasr" ünvanıyla adlandırılan yardıma mazhar bir şehirdir.

Nasûhî (991) Hevâ-i cân-fezâsı...

Edirne, cana can katan havasıyla attar tablasını, etrafa misk saçan reyhanlarla dolu toprağıyla da Tibet miski ve Tatar nâfesini andıran bir şehirdir.

Nazmî (996) Dârü’n-nasr...

Edirne, "Dârü’n-nasr ve’l-meymene" diye vasıflandırılan yardıma mazhar ve uğurlu bir şehirdir.

Necâtî (969) Sunûf-ı eşcâr-ı tayyibe...

Edirne, güzel ağaçların bulunduğu bir ormanda gizlenmiş, Rumdaki şehirler içerisinde tatlı suyu ve temiz havasıyla ünlenmiş, Seba ülkesinin gül bahçelerinden daha gönül açıcı, İrem bostanlarından daha cana can katıcı güzelliklere sâhip, ay yüzlü sevgililerin saçlarının câzibesini gibi gönül alıcı özellikleri taşıyan, bayındır görünüşüyle gümüş göğüslü güzellerin yüzlerini andıran, esen rüzgarı, İsâ'nın nefesi gibi diriltici olan ve "Dârü’n-nasr ve’l-meymene" sıfatıyla anılan yardıma mazhar ve uğurlu bir şehirdir.

Revânî (439) Kesret-i enhâr ve vefret-i cûy-bâr ile...

Edirne, nehirleri ve bol sularıyla altınla yaldızlanmış muntazam bir kitabı andırır. Her yeri öğülecek güzelliklerle doludur. Bu güzellikler menkıbelerle, övgülerle taçlandırılmalıdır.

Sâgarî (444) Sâgar-ı safâ...

Edirne, toprağı tertemiz olan bir şehirdir.

Sehî (493) Kemter nihâl-i bâğı reşk-i serv-i sehî...

Edirne, bağının en küçük bir fidanı bile serv-i sehîyi kıskandıran, cennete benzeyen bahçelerinin güzelliği ise sözle anlatılmayacak kadar güzel olan bir şehirdir.

‘Ubeydî (608) Letâfet-sâha-i felek-mesâhesi...

Edirne, gökyüzünün letâfetiyle sâkinlerinin kalbinden sıkıntıyı gideren, cana can katan havasıyla da ruha huzur veren uğurlu bir şehirdir.

Yakînî (1083) Mazhar-ı mehâsin-i celiyye...

Edirne, düşünülen bütün güzelliklerin tezâhür ettiği "Dârü’n-nasr" sıfatıyla anılan yardıma mazhar bir şehirdir.

Zamânî (431) Hâk-i zemîni gayret-fezâ-yı misk ü 'anber...

Edirne toprağı misk ve anber kokularının fazlasıyla hissedildiğı bir yer; cana can katan havasıyla da zamanın dilberleriyle vuslat anındaki zevki hissettiren bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Edirneli Şâirler:

'Ahdî (703), 'Ahdî (704), 'Askerî (632), Behiştî (226), Celîlî (260), Dervîş (379), Hadîdî (281), Hâfîzî (299), Huffî (344), Hüseyinî (294), 'Iyânî (706), Keşfî (820), Mecdî (854), Mestî (892), Meylî (958), Sabâyî (554), Sâdık (544), Salikî (446), Sâniî (551), Sihri (452), Şâhidî (509), Şevkî (536), Tâbiî (235), Vâlihî (1032), Vecdî (1035), Zamânî-i Sâniî (432).

VARDAR YENİCESİ

Âgehî (168) Menba'-ı şu'arâ...

Vardar Yenicesi güzel söz söyleyen belâgat sahibi şâirlerin kaynağıdır.

Derûnî (365) Âbı kevser, hevâsı 'anber-bâr...

Vardar Yenicesi, Kevsere benzeyen suyu, anber saçan havasıyla cenneteki gül bahçelerini andıran ve "altından nehirler akan cennetler" âyet-i celîlesine örnek teşkil eden bir şehirdir.

Garîbî (719) Menşe' ü medâr-ı hünerverân-ı 'âlf-mikdâr...

Vardar Yenicesi, hüner sahibi âlimlerin kaynağı ve merkezi, söz ustalığına şîâr edinmiş şâirlerin ocağı olan bir şehirdir.

Günâhî (823) Devâir-i ashâb-ı kemâlâta medâr...

Vardar Yenicesi, kemâl ehli kişilerin merkezi, belîğ söz söylemede usta olan şâirlerin toplandığı bir şehirdir.

Hayâlî Beg (354) Letâfet-i âb ü hevâ ile nümûdâr-ı huld-i berîn...

Vardar Yenicesi, suyu ve havasının letâfetiyle yüce cennete benzeyen, temiz ve güzel alanlarıyla yeryüzü bahçelerini kıskandırıp, bağlarının güzelliğiyle İrem bağlarını, perde arkasına saklanmaya mecbur bırakan bir yerdir. İnsana ferahlık veren Vardar Yenicesi'nin bahçeleri yanında, Sebâ ülkesinin gül bahçeleri utancından yere girerler. Burası, dilberlerin dudakları gibi eşi benzeri bulunmayacak kadar güzel bir yer, zarîf kişilerin menba'ı, şâirlerin toplandığı övülmeye lâyık bir şehirdir.

Hayretî (314) Kân-ı belâgat ü eş'âr...

Vardar Yenicesi, en büyük şâirlerin madeni; şiiirin, belâgatın ocağı ve "altından nehirler akan cennetler"e benzeyen bir şehirdir.

Selmân (479) Belde-i nâmdâr ü şehri-i İrem...

Vardar Yenicesi, ünlü İrem cennetini andıran, şâirlerin ve ilim sâhiplerinin konup göçtükleri bir şehirdir.

Sırrî (468) Hevâ-i cân-fezâsı...

Vardar Yenicesi, Hz. İsmâ'nın nefesi gibi cansız gönülleri diriltten, cana can katan havasıyla, insana safa bahşeden, yerleşim alanlarıyla herkes tarafından övülen bir şehirdir.

Şânî (506) Meşşâta-ı kudret...

Vardar Yenicesi, tabiatı süsleyen Kudret Sahibi'nin en güzel nakışlarla süslediği dünya şehirleri içinde bir daha eşi benzeri bulunmayan bir şehirdir.

Yûsuf (1085) Menba'-ı ashâb-ı ma'ârif...

Vardar Yenicesi, marifet erbabının kaynağı, latife söylemekte usta olanların madeni belîğ şiir söyleyenlerin merkezidir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Vardar Yenicali Şâirler:
İlâhî (170)

ÜSKÜB

'Atâ (638) Büldân-ı cihân...

Üsküb, dünyadaki şehirler içerisinde, güzellerinin fattanlıkları ve câzibeleriyle şehrin alt üst olduğu bir yerdir.

Dürrî (380) Dürr-i vücûdı...

Üsküb, inci değerindeki şâirleri koruyan, sadef değerinde bir şehirdir.

Hemdemî (1067) Kasabât-ı sûtûde-sıfat...

Üsküb, seçkin şehirler içerisinde güzelliğiyle tanınmış eşi benzeri bir daha bulunmayan, herkes tarafından rağbet bulmuş bir şehirdir.

İshak Çelebî (158) Sahn-ı vücûdı...

Üsküb, Rumelindeki şehirlerin en meşhuru olarak tanınan bir şehirdir.

La'îf (838) Rumilinde Üsküb-nâm...

Üsküb, Rumeli toprağında İrem bahçelerine benzeyen bir şehirdir.

Nâmî (965) Âb ü hevâsı makbûl...

Üsküb, suyu ve havası çok güzel, halkı da çok güzel konuşan bir şehirdir.

Niyâzî (1022) Büldân-ı cihân içre ...

Üsküb, cihan şehirleri içerisinde; güzellerinin tavsîfi mümkün olmayan, tatlı suyu ve latîf havasıyla eşi benzeri bulunmayan, üslûbu düzgün bir şehirdir.

Riyâzî (427) Nezâhat ü safâda ...

Üsküb, İncelik, parlaklık ve saflıkta, dünyanın akıllı insanları gibi gönül açıcı olan tazelik ve güzellikte, İrem cennetindeki kuş cıvıltılarını andıran, bahçeleriyle de irfan sâhiplerinin kalplerini fetheden bir şehirdir.

Vâlihî (1030) Hevâ-yı cân-fezâsı...

Üsküb, cana can katan havası, insanı rahatlatan bahar yeli ve tatlı sularıyla "altından ırmaklar akan cenneti" andıran nehirleri, hoş eda ve şühlukla şehri karıştıran güzelleriyle tanınmış bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Üsküblü Şâirler:

Fakîrî (768), Hâkî-i Üskübî (326), 'Özrî (620), Tulûî (585), Zârî (429).

SİROZ

Medîhî (886) Medîh-i zât-ı melîhi...

Siroz, insana safa bahşeden sâhalarıyla, Sebâ'nın gül bahçelerinin gönlünü yaralayıp kıskandıran ve insanın gönlünü ferahlatan bir şehirdir.

Niyâzî (1024) Büldân-ı vilâyet-i Rûm...

Siroz, Rumelindeki şehirler içinde geceyi aydınlatan mum gibi parlak, cennet gibi eşi ve benzeri bir daha bulunmayan bir şehirdir.

Sühâyî (493) Hüsn ü bahâda âb ü hevâsı...

Siroz, baha biçilmez güzelliği, cana can katan havası ve suyuyla gönül açıcı bir şehirdir.

Vasfî (1042) Vasfî hâric-i hayta-ı makâl...

Siroz, cennete benzeyen seçkin şehirlerdendir.

Zînetî (433) Hevâ-yı cân-fezâsı...

Siroz, cana can katan havasıyla, âşıkların vuslat anındaki mutluluklarını andıran hoş bir şehirdir

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Sirozlu Şâirler:

Hâfız-ı Sîrozî (277), Hasan Çelebî-i Muîd (289), Kabûlî (792), Lâihî (834)

GELİBOLU

'Âlî (591) Ahsen-i kıla' ü ahsen-i bika'...

Gelibolu, en güzel kaleye ve en güzel topraklara sâhip, kalesinin bedeni ve burcu Süreyya yıldızı ve aya bitişik, Rumeli şehirlerinin kilidi sayılan bir yerdir.

Medhî (885) Hızır-vâr leb-i deryâda karar idüp...

Gelibolu, Hızır gibi deniz kenârında karar kılıp dünyadaki şehirler arasında letâfet incisini kucaklayan ve şöhreti herkesçe bilinen bir şehirdir.

Sun'î (569) Hızır-vâr leb-i deryâda karâr etmekle...

Gelibolu, Hızır gibi deniz kenârında karar kılmış, güzellik ve neşe lalelerini kucaklar gibi, deniz ve karada yolculuk yapan tüccarların imdadına yetişip, dertlerine çare olan övülmeye lâayık bir şehirdir.

Tab'î (584) Büldân-ı cihân içre ...

Gelibolu, dünyadaki şehirler arasında genciyle yaşlısıyla herkes tarafından sevilen cennet gibi bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Gelibolulu Şâirler:

Gülâbî (823), Hâkî (327), Hasan Çelebî (287), Huzûrî (294), Hükmî (267), Sürûrî (457).

MANASTIR**Celâl Çelebî (255)** Ekser halkı nâzım ü şâir olan ...

Manastır, halkının çoğu şâir olan irfan ve fazilet sâhibi kişilerin ocağı ve hüner sâhiplerinin kaynağı olarak tanınan bir şehirdir.

Merdî (889) Cümle ricâl ü merdi ...

Manastır, halkının bütünü ilim ve irfan sahibi olduğundan kuzeyden esen menâkıb ve mefâhir rüzgarlarının merkezidir.

Sinân Çelebî (490) Âftâb-ı hüsn ü cemâli ...

Manastır, bir güneş gibi parlayan görünümüyle Yusuf'un güzelliğini andıran bir şehirdir.

Zuhûrî (587) Rumilinde 'uzûbet-i mâ...

Manastır, Rumeli'de, suyunun tatlılığı ve havasının güzelliği herkes tarafından bilinen, bağlarındaki, bahçelerindeki güzellik ve safa ancak Sebâ ülkesinde bulunan bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Manastırlı Şâirler:

Hâverî (328), 'Iyânî (707), Vahyî (1038), Vezni (1039).

PİRİZRİN**Nehârî (1011)** Ser-çeşme-i zülâl...

Pirizrîn, nesir ve nazımın tatlı su kaynağı, halkının çoğu ilim ve idrak sahibi olan şöhretli bir şehirdir.

Sa'yî (474) Büldân-ı rûy-ı zemîn içre ...

Pirizrîn, dünyadaki şehirler içersinde fazlasıyla tezyîn edilmiş bir şehirdir.

Sûzî (491) Hurşîd-i cihân-sûz ...

Pirizrîn, âleme can veren, ışık saçan güneş gibi, eşi benzeri bulunmayan bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Pirizrînli Şâirler:

Şem'î (524)

İSPARTA

Kâdirî (788) Kâ'ide-i vilâyet-i Hamîd...

Isparta, Hamîd vilâyetinin merkezi, güzelliği ve temizliği, ezelden Allahu ta-âlâ tarafından çeşitli övgü ve menkıbelerle tesis edilmiş bir şehirdir.

Müslimî Efendi (893) Menşe'-i füsehâ-i berâ'et-şi'âr...

Isparta, meziyet sâhibi, fasîh kişilerin menşe'i, çok faziletli insanların mahalli, etrâfı her çeşit güzel ağaçlarla çevrilmiş, güzel bahçeleriyle "altından nehirler akan cennetler" gibi diye tavsîf edilen bir şehirdir.

Selîkî (482) Nice cevâhir-i...

Isparta, irfan sâhiplerinin ocağı ve sayısız ma'ârif ehlinin ve olgun kişilerin yetiştiği bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Ispartalı Şâirler:

Kadrî Efendi (793), Mîrî (943) Nâmî (965), Seydî (495), Şerîfî (515), Sâni'î (553), Sun'î (575).

KONYA

Dervîş (370) Kubbe-i evliyâ-yı kirâm ...

Konya, büyük evliyaların makamı, büyük kişilerin konakladıkları bir yer, irfan çölünde esen rüzgarın istek kıblesi ve emel kâbesi olan bir şehirdir.

Gamî (731) Âsûde-gâh-ı cenâb-ı mevlevî ...

Konya, Mesnevî'nin şâiri Mevlânâ Hazretlerinin makamının bulunduğu şehirdir.

Meşâmî (902) Mehbit-i envâr-ı zâhiri ...

Konya, büyük Mevlânâ'nın zâhirî ve bâtinî nurlarının indiği şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Konyalı şâirler:

Hâfız-ı Konevî (278)

TRABZON

'Ârifî (600) Ahâlisi, cümleten ma'ârif ü kemâlât...

Trabzon, halkının bütünü bilgi, irfan ve olgunlukla bezenmiş olan bir şehirdir.

Figânî (763) ‘Aden-i erbâb-ı zekâ...

Trabzon, akıl ve zekâ sâhiplerinin Aden denizi, söz ustaları ve şâirlerin madeni, fasîh söz söylemekte eşi benzeri bulunmayan kişilerin bir araya geldiği bir şehirdir.

Sırrî (470) Hevâ-yı ferah-fezâ...

İnsana huzur veren, sıkıntılarını gideren havasıyla, cennete benzeyen bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Trabzonlu Şâirler:

Müderri (882)

BAĞDAT

‘Ayşî (711) Dârü’s-selâm-ı kubbe-i evliyâ ...

Bağdat, büyük velîlerin bulunduğu bir yer, güzel şehirlerin en güzel ve en temiz, "Dârü’s-selâm" sıfatıyla anılan bir şehirdir.

Fuzûlî (758) Fezâ-yı letâfet ...

Bağdat, gökyüzünün güzelliğiyle, mükrim ve münim gönüller gibi; geniş yerleşim alanlarının hoşluğuyla, feyiz sâhiplerinin cömertliği gibi aydınlık bir yer; büyük halife ve kralların taht kurduğu, İrem şehri gibi süslü ve cennet gibi tezyîn edilmiş, adalet bahçesi, esenlik, doğruluk yurdu, yüce ve büyük bir şehirdir.

Zihnî (395) Burc-ı neyyirât-ı velâyet ü dürc-i leâ’lî...

Bağdat, velâyet nurlarının saçıldığı bir kale burcu, mücevher gibi değerli olan bir mahal ve kerâmet sâhiplerinin korunduğu bir yer, büyük halfelerin sancağının merkezi, İrem şehri gibi bir görünüm arz eden, büyük şehirler içinde "Dârü’s-selâm" diye vasıflandırılan bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Bağdatlı Şâirler:

‘Ahdî (704), Nesîmî (985).

TİRE

‘Arşî (622) Sâha-i zîbâsı gülşen-i Sebâyile...

Tire, güzel alanları, Sebâ’nın gül bahçeleriyle aynı güzellikte olan, yeryüzünün gözünü, saadetli varlığıyla aydınlatan bir şehirdir.

‘Aşkî (635) Hadâik-i pür-safâsı ...

Tire, safâ bahşeden bahçeleri ile İrem bağlarını ve Seba’nın gül bahçelerini gölgede bırakan büyük bir şehirdir.

Sa'îyî (475) Mu'azzamât-ı kasabât-ı kebîre ...

Tire, büyük kasabaların en büyüklerinden İrem bağını andıran bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Tireli Şâirler:

Ânî (188), Mu'ammâyî (913).

PİRİŞTİNE

Mesîhî (898) Zemîn-i tesâdüm-i eşrâr...

Piriştine, her türlü kötülükten kargaşadan uzak, havası çok yumuşak, safe bahşeden suyu, âb-ı hayât gibi tatlı olan, Üsküp civarında bir şehirdir.

Nûhî (1007) Rumilinden hâk-i 'anber-siriştine nazîr...

Piriştine, anber kokulu toprağıyla benzeri bulunmayan bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Piriştineli Şâirler:

'Azmî (623), Levhî (843).

GERMİYAN (KÜTAHYA)

Firâkî (743) Dest-i havâdis-i eyyâm-ı irtifâ'...

Kütahya, o kadar yüksek kalelere sâhiptir ki, devrin getirdiği sıkıntılar ona uzanmakta 'âciz kalır. Kale duvarlarının yüksekliği onun ikinci bir gökkubbe kadar yüksek kalelere sâhip oluşuna şehâdet eder.

Vusûlî (1048) Kârbân-ı dil ü cânı ...

Germiyan ilinin Şühûd kasabasının tasvîr edilemeyecek kadar güzel olan tatlı suyu ve havası, doğruyu ve güzeli gören herkes tarafından teslîm edilir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Kütahyalı Şâirler:

Ahmedî (146), Ahmed-i Dâ'î (139), 'Azmî (628), Hasbî (283), 'Îzârî (616), Kabûlî (792), Keşfi (819), Şeyhî (529), Yetîmî (1076).

SİNOP

Kâtibî (805) Eflâk-i nüh-kıbâb gibi...

Sinop, dokuz kubbeli felekler gibi cömert bir şehirdir.

Safâyî (566) Şehr-i makbûl ü mergûb...

Sinop, beğenilen ve rağbet bulan bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Sinoplu Şâirler:

Seyfî (497), Şükrî (519)

İZNİK

Hümâmî (1069) Nice imâm ü hümâm ü mevâlî ...

İznik, birçok önder kişiye, himmet ehline, efendi ve övünç sahibine makam olmuş bir şehirdir.

Sun'î (568) Büldân-ı Rûm içre ...

İznik, birçok kaynakta Anadolu şehirleri içinde en eski yerleşim birimi olarak bilinen bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan İznikli Şâirler:

Bakâî (220), Derûnî (363), Hayâlî Çelebî (351), Hilmî (300), Kurbî (800), Nikâbî (999), Vezni (1039).

KAZVİN

'Aysî (710) Meydân-ı büldân-ı Irâk-ı Acemde ...

Kazvîn, Acem Irak'ında havasının güzelliği, suyunun tatlılığıyla "altından nehirler akan cennetler"e benzetilen eşi benzeri bulunmayan, cennet gibi bir şehirdir .

Mehmed Emîn (867) Hilâl-i vücûdı zemîn-i felek ...

Kazvîn, gökyüzü kadar vakarlı, zemini yine yüce gökyüzünü kışkandıracak kadar güzel ve süslü, bahçeleri, İrem cennetini andıran, Çin'deki nigârhâneleri kışkandıran ve bahçelerindeki nazlı sarayları ile dünya memleketleri içerisinde eşi ve benzeri bulunmayan bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Kazvînli Şâirler:

Hakîmî (297), Şah Muhammed (511)

YENİ PAZAR

'Arşî (621) Rûmilinde Yenibâzâr ...

Rumeli'nde malları pazarda çok fazla revaç bulan bir şehirdir.

Vâlî (1033) Şikka-ı râyet-i ...

Yenipazar, tarîf ve tavsîf sancağı yücelerde, cihan bağında salınan övgü fidanı, daha da yükseklerde olan meşhur bir şehirdir.

HEMEDÂN

'Abdü'l-vehhâbi's-sabûnî (605) Büldân-ı Îrân içre ...

Hemedân, İran şehirleri içerisinde ileri görüşlü ve irfân sâhibi kişilerin bulunduğu herkes tarafından bilinen bir şehirdir.

Sehâbî (450) Diyâr-ı Acemde gâyet-i hüsn ü melâhâtla ...

Hemedan, Acem diyarında çok güzel oluşuyla dünya beldelerinde ayrıcalıklı, İran ve Turan ülkelerindeki bahçeler içerisinde nazlı bir servi gibi başını dik tutan; halkı, anlaşılması zor ve ince olan şeyleri görüp anlayan, tanıyan bir şehirdir.

AKŞEHİR

Ezherî (151) Beyâz-ı cebhe-i memâlik-i dehr ...

Akşehir, dünya memleketlerinin yüz akı, Anadolu şehirleri içerisinde ay yüzlü yığıdi andıran bir şehirdir.

Gubârî (712) Sevâd-ı dîde-i Karaman...

Akşehir, Karaman'ın gözünün sürmesi sayılan bir şehirdir.

SELANİK

Sun'î (574) Rû-yı büldân ü memâlike...

Selanik, ülkelerin ve şehirlerin yüzüne güzellik veren bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Selanikli Şâirler:

Mânevî (915), Necâhî (982)

AYDIN

Visâlî (1040) Letâfet-sâha-i ...

Aydın, iskan sahalarının genişliği ve güzelliğiyle sezgi sâhibi her kişi tarafından hissedilen bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Aydınli Şâirler:

Bezmî (211), Habîbî-i Sâhî (280), Makâlî (920), Nigâhî (1002), Selmân (478), Veysî (1051)

MALKARA

Nev'î (1008) Hadâik ü riyâz-ı pür-safâsı ...

Malkara, safâ dolu bahçeleriyle, altından bal gibi saf nehirler akan gül bahçelerine, gökyüzüyle de vuslat anında duyulan gönül ferahlığına benzemekte, değerli alanları, gümüş bedenli sevgililerin göğüsleri gibi gönül çekici ve güzel olan bir şehirdir.

BELGRAD

Nûrî (1006) Şehr-i felek-âbâd ...

Belgrad, göğü parlak, güneşi bol bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Belgradlı Şâirler:
Sâdık (545)

AKSARAY

Nûrî (1003) Kasr-ı sarây-ı i'tibâr ...

Aksaray, sarây köşkü diye şöhrete ulaşmış, gökyüzü değerinde, övülmüş bir şehirdir.

BOSNA

Şânî (502) Bosna sarâyı demekle ...

Bosna, Bosna sarâyı demekle şöhret bulan bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Bosnalı Şâirler:

Dervîş (372), Hurremî (303)

GEREDE

Ganî (737) Ol hâiz-i kasabât-ı fazl...

Gerede, edep ve faziletin makamı ve mahalli olan bir şehirdir.

RODOS

Muhîfî (887) Memâlik-i Cezâirin kilîdi ...

Rodos, Cezayir topraklarının kilidi, olarak tanınmış kale ve hisarlarının sağlam ve dayanıklılığıyla top hücumlarına karşı korunmuş bir adadır.

DİYARBAKIR

Halîfî (345) Letâfet-i âb ü hevâ ile ...

Diyarbakır, havasının ve suyunun güzelliği, dünyaca meşhur ve makbul, Zeyd ve 'Amr (herkes) tarafından övülmüş bir şehirdir.

MANİSA

Derûnî (366) Hâki 'anber-sâ, hevâsı müşg-âsâ...

Manisa, toprağı anber kokulu, havası misk gibi olan ve baha biçilmez ovalarıyla güzel "cennet o topraktır" ayetine örnek teşkil eden bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Manisalı Şâirler:

Senâî (241), Şuhûdî (528)

ŞİRÂZ

‘Ankâ (702) Büldân-ı vilâyet-i ‘Acem...

Şîrâz, Acem şehirleri içerisinde, uzun boylu serviyi andıran dilber misâli, seçkin bir şehirdir.

HORASAN (MERV)

Mollâ Ma’sûm (911) Hilâl-i vücûd-ı pür-‘üvânı...

Merv, herkes tarafından "merv-i lâhicân" diye şöhet bulmuş ve övgüyle bahsedilen cennet gibi bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Horasanlı Şâirler:

Basîrî (214)

‘ACEM DİYÂRI

Bîdârî (232) Vilâyet-i bihîn-i ‘Acemden belde-i güzîn...

Dergüzîn kasabası, Acem Diyârı’nda bulunan çok güzel bir yerdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Acem Diyârı’ndan olan Şâirler:

Gayretî (739), Hâfız-ı ‘Acem (276), Sürûrî (456) Şemsî (521)

YENİHİSAR

‘Aşkî (636) Burc u bârûsı...

Yenihisar, İstanbul’a hemcivâr, kalesinin burçları ve duvarları gökkubbenin kemerlerine kadar uzayan sağlam, yüksek ve dayanıklı kalelere, insanların do-laştığı gezinti alanlarına sâhip ve güzelliği kağıda ve kaleme muhtac olmayacak kadar güzel olan bir şehirdir.

TOKAT

Mevlânâ Lutfî (827) Şehr-i sûtûde-sıfat...

Tokat, övülmeye lâyık olan bir şehirdir.

Şâirlerin anlatımında şehir tasvîri bulunmayan Tokatlı Şâirler:

Melîhî (923), Zârî (429)

ŞEHİRLERİ TASVİR EDİLMEYEN ŞAİRLERİN TASNİFİ

Akhisar:Ferrûhî-746	İnebahtı:Derviş Hasan-378	Şânî-504
Alacahisar: 'Adnî (Mahmud Paşa)-612	Kâhire:Sâfî-546	Memleketeyn (Eflak-Buğdan): Kutbî-793
Amasya:Cinânî-266	Kalkandelen:Muîdî-915	Merzifon:Âfitâbî-167
Edâyi Beğ 150	Sücûdî-449	Siyâbî-243
Hâtemî (Müeyyedzâde Abdurrahmân Çelebî) 318	Karaferye:Cevherî-274	Meylî-959
Hudrî-344	Garâmî-718	Mora:Firdevsî-745
Keyfî-826	Karahisar:Râyî-399	Hilmî-302
Münîrî-924	Karaman:Helâkî-1064	Muğla:Şâhidî-510
Refîkî-412	Nişânî-987	Niğbolu:Âhî-191
Sınân-488	Nızâmî-993	Niğde:Hâtîfî-1054
Sülûkî-480	Subûtî-240	Muhyî Çelebî-879
Ankara:Hâtîfî-1054	Sabûhî-561	Ruşçuk:Beyânî-229
Meylî-948	Kastamonu: 'Andelîbî-701	Emânî-i Sânî-172
Antakya:Şehdî-527	Beyânî-229	Saruhan:Füsûnî-750
Arnavutluk:Yahyâ-1077	Dâ'î-361	Leâlî-827
Balıkesir:Abdullah-604	Ferrûhî-747	Semendire:Sünnî-486
Senâî-i diğêr-242	Hâkî-326	Silistre:Şîrî-540
Zâtî (382)	Hâlimî Çelebî-307	Sivrihisar: Haydar Çelebî-313
Bergama:Kemâl-i zerd-820	Hamdî-311	Sofya:Hazânî-334
Burdur:Servî-468	Harîrî-283	Rüsûhî-407
Canık:Necmî-982	Kânî'î-791	Vuslatî-1041
Çankırı:Zamîrî-579	Kıyâsî-803	Şâm:Fürûgî-748
Çorlu:Hatemî-331	Latîfî-835	Şâmî-501
Ref'î-i Leng-414	Mahvî-876	Şâmî-501
Filibî:Cefâî-253	Nûrî-1003	Zuhûrî-588
Fânî-741	Sun'î-567	Tırhala:Bahârî-222
Revnaî-423	Şâvûr-510	Civânî-269
Rızâyî-408	Şânî-505	Tokat:Melîhî-923
Sâkî-445	Şemsî-520	Tosya:Mustafâ-906
Tabîbî-582	Şemsî-521	Nişânî-988
Geyve:Güvâhî-824	Tâliî-581	Türkistan:Cemîlî-262
Göynük:Zarîfî-587	Türâbî-236	Urla: 'Âlî-595
Gümüş:Mustafâ (Mevlânâ Muslihü'd-dîn)908	Za'îfî-577	Vidin:Tarîkî-585
Güzelhisar:Makâlî-921	Zeyneb-435	Yanbolu:Beyânî-231
Haleb:Sâbirî- 543	Kefe:Hüseyn Çelebî-292	Yenişehir:Sâilî-446
	Tâlbî-582	
	Karatova:Za'îfî-578	
	Köstendil:Hâletî-578	
	Lârende:Vecdî-1035	

NERELİ OLDUKLARI BELLİ OLMAYAN ŞÂİRLER

'Abdulaziz 607	Cınânî 266	Hüsrevî 337
Ahmed 141	Cıvânî 271	'İyânî 708
Ahmed Beg 139	Dâ'î 361	İlâhî Beg 170
Ahmed Beğ 145	Dânîşî 362	'İlmî 640
Ahmed Çelebî 143	Ehlî 196	'Izârî 620
Ahmed Efendî (Kemâl Paşazâde) 122	Emîrek 184	Kadrî 795
Ahmed Paşa 134	Es'ad Çelebî 154	Kâmî 811
Ahmed Rıdvân 149	Esîrî 164	Kâmî 815
'Âlî Çelebî 692	Fânî 741	Kâtibî 809
'Âlî Çelebî 694	Fazlî 751	Kemâlî 822
'Amrî 698	Fehmî 774	Kirâmî 815
Ânî 187	Fehmî 779	Kudsî 796
'Ârif 597	Fevrî Efendî 771	Kudsî 797
Âsâfî 165	Feyzî 781	La'îl 839
'Aşkî 635	Feyzî 781	Lem'î 840
'Atâî 637	Feyzî 786	Mânî 847
'Avnî 705	Figânî-ı Kadım 763	Mâlîkî 845
Âzerî 152	Fıkrî 769	Meâlî 844
'Azmi Efendî 624	Gubârî 717	Mehmed 866
Bahâî 223	Gulâmî 729	Mehmed 873
Bahrî 212	Habîbî 279	Mehmed 863
Bakâî 217	Hâkî 327	Mehmed Efendî 858
Bakâî 218	Halîmî 303	Merdî 889
Bâlî 209	Halîmî 304	Mevlânâ Hüsrev 335
Bâlî 210	Hâlisî 327	Meylî 946
Behîştî 225	Hamdî Çelebî 309	Meylî 953
Bezmî 212	Hasan Çelebî 290	Mihri 934
Bî'atî 233	Hasibî 285	Mîrzâ Mahdûm 936
Câ'ferî 252	Hâşimî 1057	Monlâ Çelebî 926
Câmî 244	Hâtemî 325	Muhlisî 884
Câmî-i Diğer 245	Hatmî 331	Muhtârî 881
Cefâî 254	Hayâlî 353	Muhyî Efendî 877
Cemâlî 260	Hayâtî 312	Muîdî 917
Cemâlî 261	Hızır Beğ Çelebî 340	Muînî 918
Cenâbî 266	Hoca Çelebî Efendî 347	Mustafâ 904
Cenâbî Efendî 263	Hubbî 280	Mustafâ 910
Cenâbî Paşa 265	Hudrî 340	Mudâmî 885
Cevherî 271	Hüdâyî 1063	Münîrî 925

Müttakî 849	Sadrî 564	Şikârî 517
Nâmî 960	Sâlih Çelebî 548	Şîrî 539
Neylî 1026	Semâî 484	Şükrî 519
Nihâlî 1015	Seydî 496	Tab'î 583
Nihânî 1017	Sifâlî 477	Tab'î 583
Niyâzî 1024	Siyâhî 495	Tâcî 235
Nûrî 1005	Sun'î 568	Tîgî 236
Nutkî 992	Sun'î 575	Vehâbî 1049
Ömer Beğ 695	Suphî 555	Vâhidî 1029
Penâhî 222	Suûdî 471	Vasfî 1043
Rahîmî 404	Şâhî 513	Vısâlî 1041
Râyî 397	Şânî 502	Vusûlî 1044
Remzî 417	Şânî 507	Vusûlî 1046
Rûhî 424	Şehdî 528	Yahyâ (Taşlıcalı) 1072
Rûhî 424	Şehîdî 529	Yahyâ Çelebî 1081
Sâ'atî 442	Şem'î 527	Yakînî 1084
Sâ'dî 462	Şemsî 519	Za'îfî 577
Sâ'dî 462	Şemsî Paşa 521	Zekâyî 396
Sâ'î 440	Şerîf 516	Zeynelî 434
Sabrî 559	Şeyhî 532	Zeynî 436
Sadrî 563	Şeyhî 533	Zihnî 396

Sonuç olarak, bu çalışmamızla Hasan Çelebî Tezkiresini tanımak isteyenlere yardımcı olmaya çalıştık.